

11.6.2010

**Dom i folkmordsrättegången
Åklagaren > Francois Bazaramba (R 09/404)**

1. OM RÄTTEGÅNGEN OCH BESTÄLLANDE AV DOMEN

Borgå tingsrätt häktade 6.4.2007 Francois Bazaramba på framställan av centralkriminalpolisen. Åklagaren väckte åtal för folkmord 29.5.2009. Huvudförhandlingen i Borgå tingsrätt påbörjades 1.9.2009 och avslutades 26.4.2010.

Tingsrätten har under rättegången hört 68 vittnen, av vilka endast ett har bott i Finland. 14 vittnen har kommit från utlandet till Borgå för att höras; två från Förenta staterna, ett från Canada, tre från Belgien, ett från Schweiz, ett från Kenya, ett från Tyskland, ett från Nederländerna och fyra från Zambia. Dessutom har tingsrätten i Kigali i Rwanda hört 38 vittnen och i Dar es Salaam i Tanzania 15 vittnen. I Rwanda förrättades även syn på händelseplatserna.

Domen (på finska, 115 sidor) kan beställas som PDF-fil (gratis) eller som pappersversion (kopieringsavgift) från tingsrätten (e-mail: petra.spring-reiman@oikeus.fi). Översättningar till franska och engelska kommer att färdigställas senare.

2. ÅTALET OCH SVARET

Åklagaren har primärt yrkat att Bazaramba skall straffas för folkmord begånget i Nyakizu kommun i prefekturen Butare i södra Rwanda under tiden 1.1.1993 - 31.5.1994. Enligt åtalet har Bazaramba i syfte att helt eller delvis förinta Rwandas tutsier dödat och gett order om att döda tutsier samt försämrat deras levnadsvillkor. Mera detaljerat skulle Bazaramba enligt åtalet ha försämrat tutsiernas levnadsvillkor, utbildat människor till att döda och begå våldsdåd och skaffat vapen för dessa, själv dödat och gett order om att döda tutsier samt innehaft en ledande roll i attacker mot tutsier vid kyrkan i Cyahinda och på Nyakizu-berget.

Bazaramba har förnekat att han skulle ha deltagit i någon av de gärningar som beskrivs i åtalet. Han har enligt egen utsago inte haft en sådan ställning eller auktoritet i lokalsamhället att han skulle ha kunnat befalla eller hetsa någon att begå våldsdåd. Då Bazaramba var adopterad av en tutsisläkt var han istället själv tvungen att gömma sig hos en bekant familj i Kibangu. Bazaramba har under folkmordet även hjälpt många tutsier bland annat genom att gömma dem i sitt hem.

Enligt Bazaramba har en del av åklagarens vittnen i Rwanda manipulerats och torterats för att ge falska utsagor om hans delaktighet

i folkmordet. Detta är en del av den nuvarande tutsiregimens politik för att styrka sin egen ställning genom att sträva till domar mot välutbildade och förmögna hutuer, som bor i Rwanda eller utomlands.

3. TINGSRÄTTENS BEHÖRIGHET OCH DE INTERNATIONELLA DOMSTOLARNA

Borgå tingsrätt (sedan 1.1.2010 Östra Nylands tingsrätt) har haft skyldighet att behandla åtalet mot Bazaramba eftersom Finland inte har gått med på att lämna ut den i Borgå bosatte Bazaramba för rättegång i Rwanda. Åtal har väckts och ärendet har behandlats i tingsrätten på grundval av den i vår strafflag stadgade universella behörigheten. Kriminaliseringen av folkmord grundar sig på den av FN 1948 godkända folkmordskonventionen, till vilken Finland anslöt sig 1959. Folkmord som enskilt brott togs in i finländsk strafflag 1974 och fallet Bazaramba är första gången som stadgandet tillämpas.

Åtalet mot Bazaramba skulle inte ha varit möjligt att behandla i internationella brottmålstribunaler. Den av FN:s säkerhetsråd grundade Internationella Rwandatribunalen (ICTR) har i mer än 10 år behandlat de allvarligaste brotten i samband med det rwandiska folkmordet. På grund av anhopningen av ärenden tar ICTR inte längre emot nya ärenden. Den Internationella brottmålsdomstolen som 2002 grundades i Haag (ICC) kan i sin tur inte behandla händelser som inträffat före dess grundstadga trädde i kraft 1.7.2002.

4. PÅSTÅENDENA OM TORTYR AV VITTNEN SAMT ÖVRIGA FRÅGOR GÄLLANDE BEVISPRÖVNINGEN

Bazarambas försvar har under rättegången yrkat att tingsrätten lämnar 19 av åklagarens vittnens utsagor obeaktade utom till den del de gäller förhållandena i fängelserna samt proceduren i gacaca-rättegångarna. Grunden för yrkandena är påståendet om tortyr av fångar i Ruanda.

Tingsrätten anser att det gällande två av vittnena har framkommit sådana omständigheter, som gör att deras berättelser skall anses ha kommit till genom tortyr eller på därmed jämförbart sätt enligt artikel 15 i FN:s konvention mot tortyr. Att beakta dessa två vittnens berättelser skulle bryta mot förutsättningarna för en rättvis rättegång och de beaktas därför inte. Gällande de övriga vittnena har det inte framkommit några sådana faktorer, som skulle hindra ett utnyttjande av deras berättelser.

I en sedvanlig finländsk straffprocess blir man alltid tvungen att pröva personbevisningens tillförlitlighet och folkmordsprocessen utgör i detta hänseende inget undantag. De språkliga och kulturella aspekterna samt händelsernas politiska natur har dock gjort prövningen här osedvanligt krävande. Tingsrätten har varit tvungen att särskilt beakta inverkan av den dubbla tolkningen, den afrikanska kulturens särdrag, de fängslade vittnens beroende ställning samt gacaca-processen och de allmänpolitiska faktorerna.

5. TINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Bazarambas samhällliga ställning och hans alibi

Det har i saken utretts att Bazaramba tack vare sin förmögenhet och höga utbildning har haft en relativt hög social ställning i lokalsamhället. Tingsrätten anser inte att detta skulle ha gett Bazaramba en sådan position att hans order skulle ha åttlydits utan reservationer. Däremot har han haft avsevärt enklare än vanliga medborgare att föra fram sina åsikter och att få andra att agera enligt dem.

Bazarambas ställning som en av en tutsisläkt adopterad hutu har varit kontroversiell och potentiellt mycket farlig. I och för sig kan det anses vara troligt att han på grund av detta har varit tvungen att gömma sig efter att våldsdåden börjat, men det är likaså troligt att han av samma orsak har haft ett behov av att delta i våldet för att visa en klar distans till tutsierna som grupp. Både åklagarens och Bazarambas egna vittnen har talat emot det alibi som Bazaramba själv har presenterat för tiden 15.4 -21.4.1994. Tingsrätten anser att alibit inte utesluter hans möjliga delaktighet i de gärningar, som beskrivs i åtalet.

Åtalens tillräknande och förkastande

Försämrandet av tutsiernas livsvillkor i Maraba-sektorn med omnejd

Tingsrätten anser det styrkt att Bazaramba i syfte att helt eller delvis förinta Rwandas tutsier har försämrat deras levnadsvillkor i Maraba-sektorn jämte omnejd på följande sätt:

- Bazaramba har fredagen 15.4.1994 genom att hålla ett agitationstal mot tutsierna på torget i Birambo spritt fientlig propaganda mot tutsierna och agiterat hutuerna till dödligt våld mot dessa; åtalet i denna punkt har delvis förkastats;
- Bazaramba har för att övervaka tutsierna organiserat vägspärrar och nattpatruller samt lett dessas verksamhet;
- Bazaramba har tvingat bort tutsierna från deras hem;
- Bazaramba har ordnat anskaffningen och fördelningen av material som behövts för att bränna tutsiernas bostadshus och andra byggnader samt beordrat hutuerna att bränna dessa;
- Bazaramba har fördelat lös och fast egendom, som fråntagits tutsierna genom våld.

Brott mot liv i Maraba-sektorn med omgivning:

Fem okända tutsimän

Åtalet förkastas.

Emmanuel Habonimana, Dina, Agnes Mukamutesi samt en okänd tutsikvinna

Bazaramba har i medlet av april 1994 befallt och anstiftat dödandet av Emmanuel Habonimana, hans tutsihustru Dina, tutsikvinnan Agnes Mukamutesi samt en tutsikvinna, som förblivit okänd. Till följd av befallningarna och anstiftan har offren dödats med olika vapen som klubbor och svärd. Befallningarna har getts i en situation, där syftet har

varit att helt eller delvis förinta Rwandas tutsier.

Bellansilla Mugagashugi

Åtalet förkastas.

Den cirka 12 år gamle tutsipojken Mujemana

Åtalet förkastas.

Tutsikvinnan Agnes och hennes spädbarn

Åtalet förkastas.

Tutsimannen Anderea

Åtalet förkastas.

Tutsikvinnan Beatrice

Bazaramba har efter medlet av april 1994 i syfte att helt eller delvis förinta Rwandas tutsier beordrat hutuer att söka efter tutsier som gömt sig och döda dem. Som en följd av Bazarambas order har tutsikvinnan Beatrice, som har varit Gedeons hustru, dödats med klubbslag.

Kyrkan i Cyahinda med omgivning

Bazaramba har i syfte att helt eller delvis förinta Ruandas tutsier under tiden 15.4. - 18.4.1994 deltagit i en del av de attacker som gjorts mot tutsier i kyrkans byggnader och i dess omgivning. Åtalet har i denna punkt delvis förkastats.

Nyakizu-berget med omgivning

Bazaramba har i syfte att helt eller delvis förinta Ruandas tutsier under tiden 15.4. - 18.4.1994 lett en del av de attacker som gjorts mot tutsier på Nyakizu-berget och i dess omgivning och gett befallningar och råd som lett till tutsiers död. Åtalet har i denna punkt delvis förkastats.

- - -

Bazaramba har genom att agera på ovan beskrivet sätt gjort sig skyldig till folkmord.

Strafflagen 13 kap. 4 § 1 mom. (987/1974)

6. DET ÅT BAZARAMBA UTMÄTTA STRAFFET

För folkmord skall dömas till fängelse i minst fyra år eller på livstid. Den stora strafflatituden förklaras av att det är möjligt att göra sig skyldig till folkmord även utan att döda målgruppens medlemmar, till exempel genom att förstöra deras bostäder eller genom förhindra deras proviantering.

I föreliggande fall innefattar Bazarambas folkmordshandlingar sådana gärningar, som utan folkmordssyfte skulle tillräknas honom som mord eller anstiftan till mord. Enda möjliga påföljden för dessa brott är fängelse på livstid. Med beaktande av detta anser tingsrätten att fängelse på livstid står i ett rättvist förhållande till brottets skadlighet och farlighet.

Bazaramba döms till fängelse på livstid.

7. BESLUT GÄLLANDE ARVODEN OCH KOSTNADSERSÄTTNINGAR

Tingsrätten har avgjort yrkandena gällande försvararnas arvoden och kostnadsersättningar genom ett skilt beslut, som har getts samma dag som domen.

8. KOMMUNIKÉNS NATUR

I denna inofficiella redogörelse har endast domens huvuddrag relaterats. Detaljerade motiveringar för tillräknande och förkastande av åtal finns i domen, som är den enda officiella handlingen i ärendet.